

Meg kell küzdeni a szerepátalakulás kínjaival

Husztai Péter *Kossuth-díjas színművésszel*
beszélget Rapesányi László

– Mi készítetett arra, hogy írjál?

– Nem akarom elfelejteni azokat az élményeket, eseményeket, amelyek életem során, jártamban-keltemben megérintettek. Többnyire kis dolgokról van szó, olyan apróságokról, amelyek csak számomra voltak fontosak. Első irományaim nem a színházhoz vagy az arcvonásaimhoz fűződtek, hanem az utazásaimhoz. Illékony hangulatok, török-mézarus vagy kintornás a párizsi utcán, utcák zsbongása, eső kopogása az ablakon. Szeretek barangolni, elmerülni ismeretlen városok, utcák, terek útvesztőiben. Itthon egy kicsit nehezebb, mert felismernek, megszólítanak, nem lehetek egyedül. De azért most is, ha tethetem, este gyalog megyek be a színházba, ami körülbelül egy órányi séta.

– Beszélsz idegen nyelven?

– A Rákóczi Gimnáziumban németet és oroszot tanultunk. A németből megmaradt valami, az oroszból sajnos szinte semmi. Már

régóta érzem a hiányát, hogy idegen nyelvismerete nélkül személy szerint jömagam sem vagyok teljes, elkezdtem tanulni angolul, most már beszélgetek is.

– A Husztai név eredeti?

– Nem. Őseim között németek is voltak, és a családi hagyomány szerint Händel zeneszerző családjából származunk. Családunk egy része most is Münchenben él és umlautos Händelek.

– Voltál náluk?

– Nem. Ők sem kerestek bennünket. Maradt csupán a legenda. A Händel név nemcsak engem zavart, hanem Várkonyi Zoltánt is, aki osztályfőnököm volt. Ő kérte, hogy változtassam meg, mert ilyen névvel soha nem tudok mit kezdeni, ha viszont „e”-vel írom, akkor nincs értelme.

– Szüleid hova valóistak?

– Apám családjá újpesti, anyám Szécsényben született.

– Van szülőháza?

– Nagy kár, de nincs. Kórházban születtem, és azt mondják, hogy nagy gyerek voltam. Három és fél vagy négy kilogrammmal jöttem a világra.

– Egyke vagy?

– Nem. Van egy nővérem, műszaki rajzoló.

– Családhoz kötődő vagy?

– Nagyon, noha a szüleim elváltak. Mindketten élnek, hála Istennek, nyugdíjasok. Anyám sokat segít nekünk, hiszen nélküle nem tudtuk volna megoldani a gyerekek el-látását.

– *Az egyik gyerek, kiről olyan kedvesen írsz, a Fiúka.*

– Első házasságomból született, anyja Döry Virág, főiskolás társam volt. A Fiúka már nagy fiúka: Huszti Ádám, húszéves. Nagy kanyarok után most teljesen váratlanul, legalábbis számomra váratlanul, szakácsiskolába iratkozott, és óriási terve van, hogy mint hajószakács merre járja majd a világot.

– *Amit a Királyok az alagútban című könyvedben elmesélsz a Fiúkáról, az egy kicsit a te ifjúságod tükröképe is.*

– Gondolható, hogy milyen szokatlan volt számomra huszon-egynéhány évesen apának lenni. Egy pálya kezdetén, amikor minden olyan fontos, amikor még magamat sem tudom pontosan, tudni és érezni azt, hogy van egy fiam, akihez az őszinte szeretet, de a kötelesség is köt. Fiúka remek fantáziájú gyerek volt, bolondulásig játszottunk, és talán én sodortam szándékosan egy sajátos mesevilágba, talán azért, hogy feloldódjunk egymással. Furesa kis drámák is születtek ebből. Két és fél éves korában ki-

jött a filmgyárba, ahol *Az ember tragédiáját* forgattuk. Nagyon nagy maszk volt rajtam: szakáll, bajusz, fehér haj, azt hiszem, az ütözés vagy a falanszter jelenetet forgattuk. Fiúka sirógörcsöt kapott attól, hogy megismert engem, de másnak látott, és ebben a másban úgy érezte, hogy valami rettenetessel találkozott. Döbbenetes volt számomra is, elhatároztam, hogy a későbbiekben sem őt, sem Gergőt soha nem viszik a munkahelyimre: színházba, filmgyári öltözőbe, televízióstúdióba.

– *Huszti Gergő még kislú?*

– Tízéves. Édesanyja Piros Ildikó. Gergővel már nem játszunk Winnetou-t, ő már a Jedi lovagok világában él, a Csillagok háborúját vívják. Meg kell mondanom, ebben a technikai fantáziában én már amatőr vagyok, nézője annak, hogy miként játszanak ők, a tízéves profik.

– *Könyved olvasójának nyilván feltűnik majd, hogy miközben beavatsz bennünket élet-rajzod töredékeibe, hátszágaidba, írsz grimaszokról és társakról, utazásokról, mindig többes számban beszélsz, de konkrétan semmiféle családi háttér, vagy társ, a feleséged nem szerepel. Ennyire szemérmes vagy, vagy ennyire nem tartod fontosnak?*

– Nagyon fontosnak tartom a feleségemet és a családomat. Viszont kétségtelen, hogy

szemérmes vagyok. De másról is szó van. Megpróbáltam úgy írni bizonyos dolgokról, helyzetekről és emberekről, hogyan én, főként én magam vagyok benne, és csak az én szememen, érzelmeimen keresztül látni és láttatni. Ugyanakkor, bár a könyvem rólam is árulkodik, mégsem magamról akartam írni elsősorban, hanem azokról az impressziókról, amelyek személyeken, tárgyakon és környezetben át engem is alakítanak. Nézd, húsz-egynehány éve játszott folyamatosan, és ez a nyilvánosság előtti jelenlét kialakított, kitermelt belőlem valamiféle védekezést is, valamiféle fenntartást. Az ilyesfajta foglalkozású emberek magánélete sok tekintetben nyitott könyv, vagy legalábbis annak vélik azok, akik igaz és hazug pletykák ismeretében, „biztos információk” hamis látószögében olyasmit olvasnak ki belőle, amit akarnak, vagy amit feltételezni szeretnének az illetőről. De ha már a családi életünkről kérdezel...

– *Nem kérdeztem, csak a könyvedben elrejtett „többes szám” rejtett többesét kerestem...*

– Jó, nem kérdeztél, de mégis erről van szó, nem is térek ki a válasz elől...

– *Segíthetek, ha akarod. Egy mondás szerint, ha két ember szereti egymást, akkor teljesen mindegy, hogy melyiküknek van igaza.*

– Köszönöm, de enélkül is elmondom. Színészházasságban egyik fél sem könnyű társ. Nálunk, ha problémák vannak, az mindig a gyerek, illetve a gyerekek körül forognak. Feleségem rajong a gyerekekért, s ha vitatkozunk, mindig azt csépeljük, hogy mit és mennyit lehet megengedni a gyerekeknek. Sokszor az az érzésem, hogy Ildikó százszor annyi energiát használ el ilyesmiben, meg a gyerekekkel való együtt tanulásban, mint amennyi kellene. Más tekintetben viszont van valami, ami a házasságunkban alapvetően fontos és tabu, ez pedig a színház. Nagyon sokszor játszottunk együtt, mondanom sem kell, hogy nincs olyan színész, aki ha végez a főpróbával vagy az előadással, ne érezné, hogy tovább jár benne a motor. Le kell járni a feszültséget. Számatalan olyan kérdés támad ilyen hőfokon az emberben, amire azonnal választ akar, vagy követel. Mi kez-

deztől fogva elhatároztuk, hogy ezeket a lelki kavicsokat, homokszemeket nem fogjuk ott-hon ketten tovább morzsolni, és nem a színház fogja meghatározni otthoni életünket. Egymás segítsége nélkül ezt képtelenség megoldani.

– *Hosszú idő óta szinte csak jót mondanak rólad...*

– Sok jót és sok rosszat kaptam az elmúlt két évtized alatt. Megtanultam, bőromön éreztem, hogy mennyire veszélyes az odavetett dicséret, a dicsőhimnusz, melyről az egész produkció tudja, hogy értelmetlen. Ma már érett vagyok ahhoz, hogy követeljem magammal szemben és magam iránt a kontrollt és az önkontrollt. Igyekeztem mindent megtanulni az elmúlt húsz évben, mindent, ami nem tananyag a főiskolán. Tudom, hogy rengeteg pótolnivalóm volt és van. Ahogy múlnak az évek, egyre nagyobb szorongással és fegyelemmel kezdek az új szerephez. Olyan vagyok, mint a tanakodó varázsló, aki fél, hogy rosszul mondja ki a szavakat, rossz szellemet idéz, és minden ellentétjére fordul. Kérlek, ne tartsd közhelynek, de nem mondhatom másként: meg kell küzdenem a szerepátalakulás kínjaival. És ezért kerülöm a hahnizást. Az előadóestek programját ebben a kis országban a színészi társadalomnak szinte ugyanez a kis csoportja látja el. Ritkán merem csak vállalni, hogy én is részt vegyek ilyesmiben. Nem, nem vagyok Gál lo-vag, egyszerűen csak védekezem. Önvédelem az egész. Ma is felzaklató titok számomra, hogy a különböző szerepekben hogyan kell bebújni egy másik ember bőrébe, figurájába, karakterébe.

– *Van olyan külföldi színész, akinek személyisége, színészi alakításai közel állnak hozzád?*

– Igen, méghozzá két véglet: Marcello Mastroianni és Trintignan. Mastroianniban, a Fellini-filmek nyomán, egyéniségének különös bája ragadott meg, az, ahogy megjeleníti és elhitei a benne hordozott emlékek tömegét és hordalékát, az, hogy úgy játszik, mint aki nem is játszik. A keretetlen egyszerűség. Trintignan vibráló érzékenységgel ragadott meg. Intellektuális figuráinak furcsa zaklatottsága mindig izgalom.

– *Mennyire meghatározó számokra az a tisztelet és vonzalom, amelyet Illés Endre személye és művei iránt érzel?*

– Szerényen szeretném mondani: kevés barátom közül számomra Illés Endre az egyik legfontosabb. Régi, sok mindent megélt és átélt barátság ez.

– *Az atyai mestert is benne látod?*

– Igen, és nagyon fontos számomra, hogy mit mond egyes szerepemről, filmemről. Sok mindent elmondunk egymásnak, mindent, amit szeméremből vagy hiúságból nem mond el másnak az ember, csak a barátjának. Megbízom az ítéleteiben. Az ő biztatására vállalkoztam ennek a könyvnek a megírására. Úgy vélte, hogy fontos lehet színháznak és nézőnek egyaránt az, ami kirajzolta az én arcom vonásait. Tudom, hogy merész-ség, mert szoros kapcsolatban vagyok a könyvekkel, irodalommal; klasszikus és mai írók gondolataival, szavaival vívódom a szerepekben. Tudom, hogy ez a könyv majd ott lesz a polcon, és olyannak kell lennie, hogy rólam is, meg helyettem is beszéljen. Sokféle hangulatot tükröző összegyűjtött írások, vajon befogadja-e szándékukat, tartalmukat az olvasó? Igazi kaland, nemes szellemi kaland könyvet írni, és azt hiszem, hogy minden könyv védtelen. Bevallom őszintén, hogy Illés Endre biztatása nélkül nem mertem volna nekivágni.

1985. október